

Cymbeline

Shakespeare-bemutató a KISSZINHÁZBAN

Először is. *Cymbeline* nem ősi keleti hangszék, autómárka vagy külkerék. Néhai brit uralkodó neve, valamint korától az időszámításunk kezdetének tájáról. Augustus császár Rómájában nőtt föl, ám a szigetország trónján megtagadta az engedelmességet, s miként *Holinshed* krónikája leírja, vagy ő vagy az apja még befagyasztották az adót, mit eladdig a békés egymás mellett élés zálogául fizettek Rómának. Lett is belőle hadelhád.

*

Cymbeline alakja köré valószínűleg a leggyébb drámáját kerékítette Shakespeare. E kategóriusnak tetsző kijelentésben persze erősen föntartva a szerző névjeget; fejedelmi ocsú ez, kérem. Keletkezésének idejét is, körülményeit is vitatják, megkérdőjelezik a hitelességet — így vagy úgy, annyi valószínűnek látszik, 1609 táján született, a *Pericles* és a *Téli rége* között, netán a stratfordi önkéntes számlázásában. Vagyis mindenképpen kései mű, keserűség vegyes megbocsátással, a kiábrándult ember béklékenységével. Közrejátszott ebben a kedvezőtlen politikai fordulat, I. Jakab feudális-reakciós beállítottsága, ami természetesen Shakespeare más, ezdőtájtí drámainak hangvételén sem múlt el nyomtalanul. A *Cymbeline* sok szempontból a vihar előszele.

Már a darab indítása körül sincs minden rendjén. *Cymbeline* számbeli kegyeltjét, a derék Posthumus Leonatus-t, mert első házasságából született lányának, Imogennek férje, holott a lányt második feleségének első házasságából való fiának, az erények dolgában alábbvaló Clotennek szánja. Vajh egy ilyen erőteljes atyá-uralkodói elhatározást mi késztet komplikáltabb módszerre, ahelyett hogy a prevencióhoz folyamodnék, s mindjárt a házasságkötést akadályozná, tiltaná meg? Aztán. A számbúrt ifjúnak, a minden tulajdonságaival legkiválóbb Leonatusnak, mi az első dolga, szinte abban a pillanatban hogy Róma földjére teszi a lábát? Fogadást köt elhagyott feleségének erkölcsi tisztaságára. Ígymen tehát saját balsorsát hívja ki maga ellen. Itt lép színre Iachimo, s szó árnyait jágói eszközökkel. Különbség mindössze csak annyi, hogy amaz talált keszkönével gyújtja föl Othello féltékenységét, emez kárporeccal. Ambátor, míg Jargonok egy teljes drámai idő szükséglettel alantas terve kivitelezéséhez, Iachimónak pár perc elégséges hozzá. Es bevilanok más Shakespeare-i figurák is. *Cymbeline* hiszékenysége, elvakultsága, rabbiatús teremtése *Lear királyéval* rokon. Clotenben meg egy kis-stílus III. Richard tart szízes-éprobat viperanylevel, noha inkább csak gonoszsa-ga vetekszik vele, kevésbé az esze: tökkejtőt fajankó, etől a veszte is, S itt van még a titokzatos por, a rejtélyes főzet, mely Júliát fagyasztotta tetszhaláláig, megpecsételve *Romeójának* tragikus sorsát is — ezúttal némileg kegyelettellesebb dramaturgiai leckét old meg, hatása alól ébredő Imogen nem követ el harakirit, bár férjét véli fölismerni a mellette fekvő Cloten fejletlen hullájában.

Látványos hát, operai szövegkönyvekbe illő képtelenségek érzelmi fennsíkjain jár a darab. Nagyjából három motívuma szálazható ki: a love story, a hatalmi konfliktus (Róma haddal vonul a britek ellen) és *Cymbeline* magánéletének gubancjai (hívőnek, Belarius-nak eltávolítása az udvartól, aki ezért cserebe ellopja fiait, sajátjakként neveli föl Wales kietlén hegyei között, stb.). Körülbél Cloten haláláig így is feszesen szerkesztett, igazán mesterkéve valló — az ezt követően eluralkodik

Imogen (Karancz Katalin) és Cymbeline (Mentes József)

benne a rögtönzöttség, esetlegesség, míg be nem lép (amolyan euripidészi *deus ex machina*ként) a megoldást hozó fordulat. Személyesen Jupiter száll alá a menyekből, s hirdeti: „*azt gáncsolom, kit szeretek, hogy az ajándék kére kedvesebb legyen*”. Amen. A gonoszak meghalnak, a jók elnyerik jutalmukat. Iachimo töredelmes vallomást tesz, így a hirtelen támadt „szeressék egymást gyerekek” béklékenyeghullámban ezegyszer ő is megszűn a büntetés. Nyugodtan mégsem távozzhat a néző. Gyöttri ugyanis, mifele érdeke fűződik például Iachimónak ahhoz, hogy jágóira vegye a figurát, ha máskülönbbe nem olyan; miért dölnek be annyian annyiszor a látzatoknak, mások meg a két szemüknek sem hisznek, senki sem ismer föl senkit. Aztán ez a *Cymbeline* — Mitem okul a történetekből, komikusan ingatag, kicsinyes király marad — bár-bár... Az sem elképzelhetetlen, itt leplezi le szándékainak inkognitóját Shakespeare, s a tényleges brit uralkodónak üzen általa.

A darabot csak párszor játszották hazánkban, még a múlt században. Akkortájt fordította le Rákosi Jenő, utóbb, 1955-ben Lator László. Szegeden Vajda Endre szövegével játsszák.

Tán a fentiekből is kiderül, merész ötlete volt Ruszt Józsefnek kihalászni — éppen a dráma koronázatlan királyának bőkezű ajánlatából. Merész bár cseppet sem meghökkenítő, Ruszt hasonló vállalkozásainak egyikét volt szerencsém látni még Kecskeméten, akkor és ott a *Pericles*-ből igazi gyöngyszemet csiszolt. Ebből haloványabbat. Ha szabad zenei hasonlálattal élne —, s éppen vele kapcsolatosan miért ne szabadna —; kompozíciós technikájának harmóniarendszerre a *muzsika és a látvány*, kontrapunktja (ellenpontja) a beszéd és a mozgás ritmusa. Mint nyanyai más Ruszt-celebrálta színházmisén, ezúttal sem hatástalan az előadás szer-tartásos pompája. *Csikós Attila* térszerkezete, a középben forduló ritmikus lejtővel, kivált pedig a főnről aláhulló rozsdarany, hátulról világitott rongyfűgönnel (mely némileg azonos funkciót hordoz *Borovszkij Hamlet*-függönyével) adja a látványt, természetesen *Schäffer Judit* jelmezeinek hajnalpír-színezetével. Mindez a zenére lélegzik, hol aktív, hol passzív, a színpadi történes hangulatára, Ruszt a muzsikát ezúttal is a dráma vezermotívumaira poentirozza, vagyis nagyon tudatosan idézeti vissza, mégis az az érzésem, nemigen tudta eldönteni, mit kezdjen magával a darabban. Általános emberi tulajdonságok kinagyításával, aktuális politikai gesztusok morzejeivel üzen a mába, a szerte-

ágazó cselekményt igyekszik összefogni; úrrá mégsem lesz rajt. Valószínűleg azért, mert a szöveget a jelenetekkel belül húzta meg, sarkítva azokat, ahelyett, hogy néhányat elhagyott, esetleg álcsoportosított volna. Miként tette néhány figurával, melyeket bátran rajzolt át.

A címszerepet például egy szárnalmas vigéc pipogyságára fokoztatta le *Mentes Józseffel*. Hogy mellette *Barta Mária* királynőjének számító, hidegvérü gonoszsa-ga tendenciózusabban érvényesülhessék. De kifordította a római követ, hadvezér Calus figuráját is, ki Shakespeare-nél amolyan szolgálatot teljesítő kötelességkatona; — itt viszont *Katona András*, s már-már maga a császár Augustus. Fölvonulnak a színház friss szerzeményei, a fiatalok is. E sorok írójának speciál *Szalma Tamás* Iachimója a legizgalmasabb. S bár tehetős munka, a kamaszosan robbanékon *Nemcsák Károly* Leonatus-a is, az egészen más karakterű tavalyi Truffaldinójának tündöklése elhomályosítja. Stílusos, ám egészében sápadt Imogen: *Karancz Katalin*, a vér hiányzik *Forgács Péter* szolgájából is. Több szerencsét hoz *Nádházi Péternek* Cloten, hiszen sikerül visszaadnia piperkőc gátlástalanságát. Helyén van a három levegyi vadember, *Király Levente*, *Sajranek Károly*, *Quintus Konrád*; aligha lehet panasz a kisebb szerepekben látott *Gyürki Istvánra*, *Bognár Zoltánra*, *Máriáss Józsefre*, s megteszi dolgát *Mezei Károly*, *Kovács Kriszta*, *Császár Gyöngyi*, *Tóth István*, *Csoma Ferenc*, *Károlyi Anna* is.

Éz a jobbára fiatal társulat nincs híján a tehetségek. Úgyesen mozognak, el-sajátították a korszerű drámabeszéd házi földadatait, ígymen tehát az a kérdés csupán, miként lesznek képesek a tanultakat saját személyiségükkel átforrosítani majd. Néhányukból elő-elővillan az egyéniség. Mindenesetre hosszú út előtt áll velük Ruszt József. Adná az ég, hogy legyen hozzá energiája, kitartása...

Nikolényi István

Elméleti konferencia

A képzőművészeti világhét alkalmából az idei eseménysorozat mottójához csatlakozva „*Világunk tükré a művészet*” címmel két napos elméleti konferenciát rendeznek október 6-án és 7-én a Budapesti Pártbizottság Oktatási Igazgatóságán. A tudományos tanácskozáson filozófusok, esztéták, műkritikusok értékelik majd, hogy a művészet napjainkban mennyire tükré a világnak. Előadások hangzanak el

Egyetemi előkészítő az MTE SZ-nél

Az MTE SZ megyei szervezőbizottsága önköltséges tanfolyamot indít októberben matematikából és fizikából, amelyen a jelentkezőket egyetemi felvételi vizsgákra készítik fel. Azok jelentkezését várják, akik dolgoznak, s a felnőttoktatásban esti vagy levelező tagozaton érettségiztek, vagy ebben a tanévben végzik el a középiskolát. A tanfolyam időtartama 100—100 óra (heti 3 óra) mindegyik tárgyból. Jelentkezni csak az egyik tantárgyra is lehet.

A jelentkezéseket az MTE SZ Technika Háza titkárságára (Szeged, Kigyó utca 4., 6720) kell beküldeni, 1981. október 5-ig. A tanfolyam díja 730 forint tantárgyanként. Az összeget a jelentkezéssel egy időben kell befizetni az MTE SZ egy-számlájára (MNB 280—90 171—2615).

Jelentkezni írásban, vagy személyesen lehet, a következő adatok közlésével: név, születési év, lakcím (ahová az értesítéseket várja), munkahely, beosztás, iskola (ahol tanult, vagy jelenleg tanul), és az a felsőfokú intézmény, amelyben felvételi vizsgát szeretne tenni.

Október 1—8.

Kamarazenekari napok

Szegedi kamarazenekari napokat rendez október első hetében a városi tanács, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja és az Országos Filharmónia a Zenés Színházban, illetve a Tisza-szálló dísztermében. Ezekben a napokban három koncert is lesz, s mindegyik programján hazai bemutatókkal.

Október 1-én, a zenei világnapon Rolla János együttese a Liszt Ferenc Kamarazenekar lép föl a Zenés Színházban, este fél 8-tól. Közreműködik Szokolay Ádám (fuvola) és Perti Zsuzsa (esembaló), a műsoron pedig Vivaldi, Händel művei, valamint Bartók Di-vertimentója mellett az ösbemutató Szokolay Sándor Concertinója. Az alkalomra megjelent műsorfüzetben így nyilatkozik a szerző: „Fuvola Concertinómat Szeged felkérésére Ádám fiamnak, a Rolla János vezette Liszt Ferenc Kamarazenekarnak és Perti Zsuzsának írtam az idei zenei világnapra. A játékos, virtuóz fuvolaszólam- és hangszer minden technikai lehetőségét igyekeztem kihasználni...” Október 5-én, hétfőn este fél 8-tól a Tisza-szálló nagyterme ad otthont a Magyar Kamarazenekar koncertjének. Tártai Vilmos vezényel. Mozart A-dur zongoraversenyének szólóját Szabó Orsolya

játssza, s a műsorban elhangzó Csermák- és Haydn-művek mellett fölcendül, bemutatóként Vántus István Concerto grossója. („Darabom — mint címe is mutatja — a barokk mesterek kedvelt vonózenekari összeállítását követi... A többszörösen visszatérő anyagú, szigorúan zárt kompozíció valójában egy nagy trióforma” — mondja a szerző.) A Szegedi Kamarazenekar október 8-i koncertjét, ugyancsak a Tisza-szállóban, este fél 8-tól, Pál Tamás vezényli, közreműködők: Rákosi Géza (hegedű), Lass Zoltán (fuvola), Szeverényi Ilona (cimbalom). Gragor József (ének), Terebessy Éva (ének), Bach V. brandenburgi versenye után két hazai bemutató következik, a szegedi Molnár László Collage II. című kompozíciója és Petrovics Emil V. kantátája, Molnár László: „Harmadik kamarazenekari kompozíció Szeged város tanácsának felkérésére készült tavasszal, illetve nyáron. Címe elsősorban a darab kompozíciós technikájára utal”. Petrovics Emil: „Legújabb kantátám témája sok éve foglalkoztat... A bujdosó magyar, az elmagányosodott ember tragikus, reménykedő, nem ritkán humoros üzenetét ültettem át a zene nyelvére.”

Film a nyári szegedi játékokról

A Szegedi Szabadtéri Játékok nyári rendezvénysorozata, mi tagadás, az utóbbi évek során a viták kereszttüzébe került. Sokan és sokféleképpen vélekednek hazánk legnagyobb méretű színpadának és nézőterének hasznosíthatóságáról ma, és a jövőben. Gondviselőknek, alkotóknak és kritikusoknak egyben viszont azonos a véleményük: a megújítás-megújulás szele sokáig már nem rekeszhető ki a Dóm téri színpadról.

Filmünket, amelynek a szegedi szabadtéri címét adtuk, e vitának szenteltük, és már korán, a forgatás megkezdése előtt meghatározott sajátos műfaját. Ez a műsor nem kritizálja, hanem elemzi a nyári játékokat; a megkérdőjelezett nem vitára, hanem véleményünk, álláspontunk kifejtésére ösztönözük. Egy elemző, riport-dokumentumfilm felvételei készültek tehát a nyári hónapokban Szegeden, a szabadtéri színpadán, nézőterén, és a város más pontjain — hiszen a város nyári játékait nem korlátozónak csupán a Dóm térre.

Annál is inkább így van ez, mert filmünkben nem rekeszthetők ki annak a Balázs Bélának a gondolatmenetét, aki a felszabadulás után a szomszédos népek kelet-európai kulturális találkozójának álmódta meg a nyári Szegedet. Ily módon tehát a néptáncfesztivál éppen úgy szerves részét képezi a fesztiválnak, mint az egyéb zenei rendez-

vények és képzőművészeti bemutatók, tárlatok sora.

A kékszakállú herceg vára írója természetesen csak a vezérfonalát adta filmünknek, s a továbbgondolkozásnak csupán egyik irányát jelelte. Mert megszólalnak benne a szabadtéri lejtőbet foglalkoztatott alkotók, akik persze elsősorban a Dóm téri rendezvényeket tekintik szívügyüknek. Varga Mátyás például, a Játékok doyenje, aki már a harmincas években nagyszerű díszleteket tervezett a Tragediához, az Aidához és Erkel operáihoz. Ő amellelt, hogy e hatalmas tér bedíszítésének nehézségeiről beszél, lokálpatriotáként is kifejté véleményét. Aztán Pál Tamás karmester, Vastagh Attila, a színpadi gépezetek működtetője, vagy Szinetár Miklós, aki minden bizonnyal a legtöbbet rendezett a Dóm téren — sorra-sorra és nem titkok szíves örömmel mondták el a produktív létrehozásával kapcsolatos problémáikat — no meg javaslataikat; hogyan kellene megújítani, korszerűsíteni a játékokat.

Liebmann Béla bácsi jó voltából sikerült több szép régi fényképpel felidézni a

régi idők jelesebb bemutatóit. Megkérdőztük a kritikust, Koltai Tamást, miként vélekedik a prózai bemutatók lehetőségéről, és nem utolsósorban a „gazdákat”; Papp Gyulát, a városi tanács elnökét és Horváth Mihályt, a Játékok igazgatóját; milyen gondokkal küzdenek ők, akik évről-évre újjászervezik e több tízezer látogató; hazai és külföldi turistát vonzó rendezvényországot.

Filmünkkel kettős célt igyekeztünk megvalósítani. Részint megismertetni a nézők sokaságát a Dóm téri színpad műhelytíkaival és történetével, részint pedig gondolkodásra szeretnénk készíteni mindazokat, akiknek közük van a nyári szegedi szabadtéri előadásokhoz. Nyílt fórumnak, a nézetek továbbbeszélésének, avagy ha másnak nem, de a közös eszmecsere elindításának szántuk a műsort — azzal a reménnyel, hogyha az elhangzottak közül csupán egyetlen ötlet is hasznosnak bizonyul, akkor már nem dolgoztunk hiába.

„A szegedi szabadtéri” kedden este 6 órakor kerül a képernyőre.

Pavlovits Miklós

Országos fórum

Tegnap délután Szegeden, az Ifjúsági Ház nagytermében megkezdődött az első Országos Klubos Fórum kétnapos tanácskozása. Az eseményen megjelent dr. Kormos Sándor, a Művelődési Minisztérium főosztályvezetője, dr. Vincze Tamásné, az OIKT elnöke, a Művelődési Minisztérium osztályvezetője, Harsányi László, a KISZ KB osztályvezetője. Hézsó Ferenc festőművész, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának tagja, Nagy László, a Szeged városi pártbizottság munkatársa, Bányainé dr. Birkás Mária, a városi tanács elnökhelyettese, valamint a KISZ megyei és városi bizottságának képviselői.

A házigazdák nevében Szabó G. László, a Csong-

rád megyei tanács elnökhelyettese mondott megnyitó beszédet. Köszöntötte a tanácskozás 200 résztvevőjét, szót az Országos Ifjúsági Klubok Tanácsa, a megyei, városi, járási tanácsok új feladatáról; tartásuk szem előtt, a fiatalok megnövekedett igényeit a klubprogramok kialakításakor. Törekezőnek a szellemi javak koordinálására, de ne feledkezzenek meg a színvonalas, szórakoztató programokról sem. A szegedi tanácskozás ezekhez próbál segítséget nyújtani előadások, módszertani bemutatók keretében.

A megnyitó után dr. Vincze Tamásné vezetésével megkezdődött a tanácskozás.